

De Inrichting van de nieuwe Machten en de Verkiezingen.

De Deutsche Commissie te Brussel vereenigd in November 1917 had de mogelijkheid ingezien den Raad van Vlaanderen te veranderen in eene gekozen Constituante.

De verkiezingen schenen dus onvermijdelijk indien de Raad van Vlaanderen wilde ophouden de ietwat belachelijke rol te vervullen van vergadering zonder macht, welke hij sedert zijne stichting speelde.

De Raad van Vlaanderen, niettegenstaande de gevoerde propaganda, koestert geene verkeerde denkbeelden over de gevoelens van de bevolking ten zijnen opzichte. In grondbegin is hij die kiezingen vijandig. Maar het Bureel, verplicht door de Deutsche Overheid welke zich in het buitenland wil kunnen beroepen op den nationalen wil van de Vlamingen, dwingt hem er toe!

Dit verklaart BORMS aan zijne collega's in de zitting van 15 December 1917.

« Van het oogenblik dat wij zeggen : Wij zijn met een mandaat voorzien, dan zal men ons ook geene inlichtingen meer vragen omtrent het getal kiezers, of er ook niet meer over spreken.

» In de buitenwereld zal het gaan, alsof wij door een groot gedeelte van Vlaanderen verkozen waren (1) ».

De Raad hoopt een totaal van 15,000 partijgangers te kunnen bijeenbrengen!

Niettegenstaande vele besprekingen, komt men er niet toe eenig besluit te nemen, noch over den datum der kiezingen, noch over de wijze waarop zij zullen ingericht worden. Tegenover de onmacht van den Raad, gelast zich het Propagandakomitee de verkiezingen voor te bereiden (2).

Om kiezer te zijn moet men 21 jaar oud zijn en eene formule geteekend hebben van toetreding tot de politiek van den Raad van Vlaanderen. De kandidaten zullen voorgesteld worden door de Kieskomiteeten welke in elke provincie gevormd zijn. Om echter elken persoonlijken twist te vermijden, zullen al de leden van den eersten Raad van Vlaanderen van ambtswege afgevaardigd worden in den nieuwen Raad. Men zal dus slechts kandidaturen stellen voor de niet-bezette zetels.

Men moest afzien van de gedachte de kiezers naar de stembus te zenden, de verkiezingen zouden gebeuren in den vorm van volksraadplegingen, in den loop van dewelke de onderteekenaars van de toetredingsformulen aan het aktivistische programma, bij uitroeping de kandidaten voor den Raad van Vlaanderen en voor de Gouwraden zouden kiezen.

*
* *
*

Terwijl zich de kiezingen voorbereiden, neemt de Commissie van Gevolmachtigden, in werking gesteld door Staatssecretaris WALLRAF, de leiding der zaken in handen.

Eene nieuwe instelling moet in regel gebracht worden vóór dat de tweede Raad van Vlaanderen bijeengeroepen wordt.

Duitschland is bereid een grooten stap te doen. LUDENDORFF, HINDENBURG, VON TIRPITZ, STRESEMANN, HILDEBRAND (3) zijn het aktivisme duidelijk

De Commissie van
Gevolmachtigden
en de Hauptkom-
mission.

(1) Raad van Vlaanderen, zitting van 15 December 1917, blz. 29.

(2) Verslag van Faingnaert, blz. 35.

(3) Commissie van Buitenlandsche Zaken, 25 Februari en 4 Maart 1918, blz. 112.

gunstig, SCHEIDEMANN is het vijandig (1), maar als de Duitsche regeering zich kan verschuilen achter het gunstig resultaat der verkiezingen, mag men hopen dat de zelfstandigheid van Vlaanderen zal uitgeroepen worden.

Sedert 5 Januari 1918 zetelt de Commissie van Gevolmachtigden regelmatig. De Oberkommission is verdwenen; zij is vervangen door de Hauptkommission, welke op 10 Januari voor de eerste maal bijeen wordt geroepen door haar voorzitter, het Hoofd van het Burgerlijk Bestuur, SCHAIBLE. Zij bevat tal van hooge Duitsche ambtenaren : MEESEN, VON ACHENBACH, Graaf HARRACH, KREUTER, en daarbij de Gevolmachtigden.

Het is de Hauptkommission die in het vervolg de Vlaamsche politiek zal leiden.

SCHAIBLE schetst er de rol der aktivistische inrichtingen: De Commissie van Gevolmachtigden zal geroepen worden om, op wetgevend gebied, samen te werken met de Duitsche overheid; de Raad van Vlaanderen zal tengevolge de verkiezingen, de wettige vertegenwoordiger worden van het Vlaamsche volk, en om de politieke belangrijkheid te toonen van die gebeurtenissen, zou de Generaal-Gouverneur den titel van Statthalter van Vlaanderen kunnen nemen (2).

SCHAIBLE wenscht aan de Gevolmachtigden de politieke inzichten van Duitschland te doen kennen ten einde hen hunne politieke zending aan te duiden. Hij komt in betrekking met BRYS (3), secretaris der Commissie, welke ondervraagd, verklaart dat de naam België moet verdwijnen en dat Koning Albert zijn troon niet moet herkrijgen. Van zijn kant dringt SCHAIBLE er op aan, dat Duitschland zijne belangen in Wallonië niet uit het oog wenscht te verliezen: het voorziet een éénigen Belgischen Staat, verbond van Vlaanderen en van Wallonië (4). Men zou echter ook de mogelijkheid kunnen bestudeeren van Wallonië een Rijkswind te maken, zooals Elzas-Lotharingen.

Wat er ook van zij, Duitschland wil zelf voor den toekomstigen Staat Vlaanderen de Grondwet opstellen, welke professor SCHMIDT reeds voorbereidt.

* * *

De eerste volksraadpleging was dus eene gebeurtenis van belang. Zij greep plaats te Brussel in den Alhambra-schouwburg op 20 Januari 1918 en vereenigde 3,000 personen.

Eenige dagen later kozen, te Gent, 6,000 aktivisten hunne afgevaardigden in den Raad van Vlaanderen.

Tegenover zulke erge feiten kwam spontaan de terugwerking van de openbare meening. De volksraadpleging van Antwerpen op 3 Februari, aan dewelke 7,000 personen deelnamen, gaf aanleiding tot eene ontzaglijke tegenbetooging.

Steeds grootere vaderlandsche betoogingen werden langs alle zijden tegen den Raad van Vlaanderen ingericht.

Het Beroepshof van Brussel verzocht het Parket over te gaan tot de aanhouding van de Gevolmachtigden, welke, zich uitgevende als de Vertegenwoordigers van den nieuwen Vlaamschen Staat, in werking traden.

Op 8 Februari werden TACK en BORMS in hunne woning aangehouden en naar het Gerechtshof van Brussel gebracht.

(1) Commissie van Buitenlandsche Zaken, 28 Januari 1918, blz. 111.

(2) Hauptkommission, blz. 198 en volg.

(3) Commissie van Buitenlandsche Zaken, 11 Februari 1918, blz. 111.

(4) Commissie van Buitenlandsche Zaken, 18 Februari 1918, blz. 112.

Tijdens hunne ondervraging verscheen een vertegenwoordiger van de Deutsche Overheid die hen deed terug in vrijheid stellen.

Dadelijk vereenigde zich de Commissie van Gevolmachtigden om TACK en BORMS te hooren (1).

Zij was eensgezind om noodig te achten dat er met spoed moest opgetreden worden tegen de Belgische rechterlijke macht. DE DECKER eischte de onmiddellijke aanhouding van al de raadsheeren van het Beroepshof. VAN DEN BROECK stelde voor dat alle burgemeesters, politie-oversten en prokureurs des Konings uit het Vlaamsch gedeelte van het land, zouden geroepen worden ten einde uitleggingen te verstrekken over de door hen getroffen maatregelen om de veiligheid van de activistische vergaderingen te verzekeren. In geval het zou blijken dat de maatregelen onvoldoende waren geweest, zou hunne onmiddellijke aanhouding moeten plaats hebben.

De Commissie van Gevolmachtigden vroeg onmiddellijk eene bijeenkomst van de Hauptkommission welke dadelijk bijeengeroepen werd. In tegenwoordigheid van de Deutsche Overheden verklaarde VERHEES dat de leden van het Parket slechts ambtenaren waren, en eischte hunne onmiddellijke verschijning voor HEUVELMANS, Gevolmachtigde voor het Gerecht en activistisch Algemeen Secretaris aan het Ministerie van Rechtswezen.

MEERT verlangde ook de gevangzetting van de magistraten, terwijl BORMS, in eene gloedvolle rede, voorbeeldige straffen vroeg :

« Ik geloof dat wij elk uur, sinds die tegenbeweging ongestraft mag voortgaan veel verliezen; en elk uur wordt de tegenpartij krachtiger en stouter. Wanneer over de 48 uur de Deutsche overheid niet gehandeld heeft, wanneer zij het verzet niet wil beletten, denk ik, dat het boven haar hoofd wast en dat wij later tegenmaatregelen zullen moeten nemen die dan veel erger zullen zijn en misschien bloedig zullen worden. »

De Overste van het Burgerlijk Bestuur dacht nochtans dat de onafstelbaarheid van de magistraten hem niet toeliet tegen hen op te treden. Alvorens te handelen zou hij dus een geschreven voorstel, uitgaande van de activistische overheden, afwachten hetwelk straffen zou aanvragen tegen de magistraten en de verdachte personen.

Denzelfden dag vroeg de Commissie van Gevolmachtigden de wegvoering van achttien personen. Twee dagen later, op 10 Februari, liet SCHAIBLE, het Hoofd van het Burgerlijk Bestuur, aan den Voorzitter van het Beroepshof weten dat voortaan elke gerechtelijke actie verboden was aan het Hof; op hetzelfde oogenblik werden de drie Voorzitters van het Beroepshof, LEVY-MORELLE, ERNST en CAREZ aangehouden en zonder vonnis naar Duitschland weggevoerd.

Kort nadien werd Louis FRANCK, volksvertegenwoordiger van Antwerpen, welke ook op de lijst stond van de personen wiens wegvoering gevraagd was, ook aangehouden en naar Duitschland gevoerd.

Plotseling kwam de botsing tusschen de Deutsche Overheid en de laatste in het land gebleven Belgische overheden : het gerecht en de gemeentebesturen. In geestdrift gebracht door de krachtdadige houding van de hooge magistraten, trok de Brusselsche bevolking op 11 Februari in massa naar de Groote Markt, waar eene reusachtige betooging tegen het aktivisme plaats had. De Deutsche troepen moesten ingrijpen om haar uiteen te drijven.

De ontketende openbare meening kon niet meer tot bedaren gebracht worden. De volksraadplegingen te Mechelen en te Thienen door de aktivisten ingericht, lokten hevige woelingen uit. De aktivisten werden aangevallen en verdreven, zonder dat hunne raadplegingen konden plaats grijpen.

(1) Commissie van Gevolmachtigden, zitting van 8 Juni 1918, blz. 159.

Tegenover zulke onrustbarende beweging greep de Duitsche Overheid in. Voor alles hield zij er aan dat de kalmte in het land niet gestoord werd : de volksraadplegingen werden plotseling geschorst.

Als wij de cijfers, door het Propagandabureau gegeven, aannemen, waren de uitslagen der verkiezingen als volgt :

In de provincie Brabant	65	meetings vereenigden	8,535 kiezers
In de provincie Antwerpen	26	meetings vereenigden	12,273 kiezers
In de provincie Limburg	19	meetings vereenigden	3,625 kiezers
In de provincie Oost-Vlaanderen	29	meetings vereenigden	20,600 kiezers
In West-Vlaanderen	14	meetings vereenigden	4,545 kiezers
Totaal			153 meetings vereenigden 49,578 kiezers

Het aktivisme kwam verzwakt uit de proefneming te voorschijn. Niet alleen had het eene ernstige botsing tusschen het Duitsche Generaal-Gouvernement en de Belgische rechterlijke macht uitgelokt, doch de spontane tegenwerking van de bevolking stelde de meest striemende afkeuring daar. Kost wat kost moest men in de toekomst de herhaling van dergelijke betoogingen beletten.

Om den strijd tegen het anti-aktivisme te leiden had men beroep gedaan op BORMS. Op 17 Januari was eene nieuwe instelling, het Nationaal Verweer (Departement van Landsverdediging) gesticht; BORMS was aan het hoofd ervan geplaatst, met den titel van Gevolmachtigde. Er werd eene maandelijksche begrooting van ongeveer 150,000 frank (1) toegekend.

Deze Afdeling ging de werking van de propaganda regelen, den dienst der verzoekschriften (2) samentrekken, de nationalistische beweging in de gevangenkampen leiden, alle mogelijke maatregelen treffen om het openbare leven in Vlaanderen te vervlaamschen; maar zijne bijzonderste zending zou bestaan in het inrichten van een Vlaamsch verweerkorps (gendarmierie) en eene geheime politie tegen de Belgische vaderlanders.

(1) Die begrooting bedroeg in Januari 1918, 52,000 frank. Zij werd nadien op 150,000 fr. gebracht. Zie *Nationaal Verweer*, blz. 291.

(2) Op 6 Juni 1918 werd er besloten dat geen enkel verzoekschrift in aanmerking zou genomen worden, indien de verzoeker niet eerst de toetredingsformuul tot den Raad van Vlaanderen had geteekend. Alzoo werden meer dan 4,200 toetredingen tot het aktivisme bijeen gebracht.

Uitslagen
van de
verkiezingen.

De afdeling van
Nationaal Verweer
(Landsverdedi-
ging).

Bewijsstukken voor de geschiedenis van den oorlog in België

Het Archief

van den

Raad van Vlaanderen

Uitgegeven door den

Nationalen Bond voor de Belgische Eenheid

BRUSSEL

Drakkerij Oud-Huis Th. DEWARICHT
16, Wilde-Woudstraat

Uitgever H. LAMERTIN
1, Coudenbergstraat

1929